

RAPORT

z projektu

„ANTYKONCEPCJA MASZ PRAWO WIEDZIEĆ”

Opracowanie:

dr n. med. Andrzej Depko

Izabela Jąderek

Projekt „Antykoncepcja Masz Prawo Wiedzieć” Fundacji Promocji Zdrowia Seksualnego im. dr. Stanisława Kurkiewicza to ogólnopolska akcja mająca na celu przekazanie informacji na temat bezpiecznych zachowań seksualnych i dostępnych metod antykoncepcji, w tym metod rekomendowanych dla nastolatków przez Światową Organizację Zdrowia, docierająca do 100 tysięcy głównie na terenie Polski, ale także, jak wskazują statystyki, do Wielkiej Brytanii, Niemiec, Hiszpanii i Irlandii.

Warszawa, wrzesień 2013

WSTĘP

Program jest realizowany poprzez kampanię informacyjną w Internecie. Strona internetowa <http://ampw.pl> to szerokie spektrum informacji dotyczących różnych aspektów seksualności: anatomii, wizyty u ginekologa, metod antykoncepcyjnych, naturalnych metod sterowania płodnością, a także opisująca objawy ciąży oraz choroby przenoszone drogą płciową. Na stronie podkreślamy, że każdy ma prawo do wyboru w tak delikatnej i ważnej sferze, jaką jest ludzka seksualność. Za pośrednictwem strony projektu można także zadać pytanie ekspertom w trzech blokach tematycznych: uczucia i emocje, antykoncepcja, seks. Na pytania odpowiadają nasi eksperci:

- seksuolog – dr n. med. Andrzej Depko,
- psycholog – Anna Kraszewska,
- ginekolog/seksuolog – Janusz Demetraki-Paleolog.

„Antykoncepcja Masz Prawo Wiedzieć” to strona skierowana przede wszystkim do nastolatków w wieku 15-18 lat, której celem jest rzetelna edukacja seksualna, do której młodzież z wielu terenów Polski nie ma dostępu. Z naszych badań wynika, że większość treści o tematyce seksualnej, które młodzież znajduje w Internecie, jest szkodliwa i zawiera nierzetelne informacje. Poprzez stronę <http://ampw.pl> każdy może zadać pytanie ekspertom, podzielić się wątpliwościami i zweryfikować posiadane informacje. Żaden e-mail nie pozostaje bez odpowiedzi. Strona jest dostępna dla wszystkich osób, niezależnie od miejsca zamieszkania, czy środowiska, z którego pochodzą. Szczególnie ważna jest dla tych nastolatków, którzy mają utrudniony dostęp do wiedzy o seksualności w szkole i w domu, a informacji poszukują u rówieśników lub na stronach pornograficznych. Za pośrednictwem strony <http://ampw.pl> otrzymują oni swobodny dostęp do sprawdzonej wiedzy i wysokiej klasy specjalistów. Celem Fundacji jest dotarcie do jak najszerszego grona odbiorców i zachęcenie ich do korzystania z portalu, jako źródła informacji opartych na badaniach naukowych. Co istotne, treści zawarte na <http://ampw.pl> są zgodne z podstawą programową przedmiotu Wychowanie do życia w rodzinie III etap edukacyjny pkt 15 i IV etap edukacyjny pkt 12.

Projekt został przygotowany we współpracy ze Związkiem Nauczycielstwa Polskiego, dofinansowany w ramach Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich. Akcję wspiera również DUREX.

PODSUMOWANIE PROJEKTU

SFERA SEKS

W ramach projektu, Fundacja realizowała również kampanię poprzez portal Gadu-Gadu, który podczas jednego miesiąca dotarł do ponad 30 000 użytkowników. Fundacja Promocji Zdrowia Seksualnego przekazała nauczycielom za pośrednictwem Związku Nauczycielstwa Polskiego scenariusz lekcji z zakresu antykoncepcji. Fundacja w ramach projektu i swojej działalności przeszkoliła ponad 50 osób, aby mogły realizować w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych rzetelny program z zakresu edukacji seksualnej.

Na podstawie statystyk ze strony ampw.pl dowiedzieliśmy się, jakie obszary są dla młodzieży najbardziej interesujące i gdzie brak im wiedzy. Najwięcej pytań zostało zadanych w sferze Seks. Analizując pytania z tej sfery, możemy zauważyć brak elementarnej wiedzy na temat fizjologii seksualnej człowieka. Niepokoi fakt rozpoczynania współżycia bez wystarczającej wiedzy na temat antykoncepcji. Potwierdza się tendencja obniżania wieku inicjacji seksualnej oraz edukacja seksualna młodych ludzi przede wszystkim poprzez pornografię, uzależnienie się od niej i budowanie na podstawie filmów pornograficznych swoich oczekiwań odnośnie do na przykład osiągnięcia orgazmu.

W tej sferze młodzież zadaje pytania zarówno o siebie, jak i o swoich partnerów. Młodzi ludzie niepokoją się o częstotliwość oglądania filmów erotycznych, o to, czy jest to właściwe, a także czy nie wpłynie na wierność partnera w przyszłości. Potwierdza się również fakt, że młodzież bezrefleksyjnie naśladuje zachowania swoich rówieśników – np. oglądając filmy pornograficzne: „bo większość chłopców tak robi, więc i ja zacząłem”. Często pojawiają się informacje, że po obejrzeniu filmów pornograficznych, mężczyźni nie są w stanie uprawiać seksu ze swoimi partnerkami. Jednocześnie część par decyduje się tylko i wyłącznie na seks pod wpływem treści pornograficznych, bez nich, jak podkreślają, nie są w stanie się pobudzić.

Regularnie pojawiają się pytania o seks analny, jako źródło zabezpieczenia przez niechcianą ciążą bądź utratą dziewictwa. Dziewczeta zastanawiają się, czy seks analny będzie odpowiedni na pierwszy raz i czy nie będzie bolał. Regularnie stawiane są pytania o stosunek przerywany, który, błędnie, traktowany jest jako metoda antykoncepcyjna. Część dziewcząt wyraziła również obawę ciąży, a wskazywane przez nie objawy mogą wskazywać na możliwe zapłodnienie.

Podobnie ma się kwestia inicjacji seksualnej – stosunki są podejmowane bez stosowania antykoncepcji, wśród nastolatków pokutuje mit, że nie można zajść w ciążę podczas tzw. pierwszego razu, co skutkuje niepewnością i objawami możliwej ciąży, które dziewczęta opi-

sują w zadanych przez siebie pytaniach. Podobnie jest wśród par uprawiających seks regularnie – większość z nich nie stosuje antykoncepcji, uważając, iż jest ona zbędna, a ryzyko zapłodnienia znikome. Martwiące jest to, że większość dziewcząt, od których adresowane są zapytania, uprawia seks pod wpływem namowy partnerów, dając tzw. dowód miłości.

Coraz młodsze osoby zaczynają uprawiać seks, potwierdza się tendencja obniżania wieku inicjacji seksualnej – z naszych statystyk wynika, że już 11-latki uprawiają seks, w dodatku bez zabezpieczenia. Potwierdza się brak elementarnej wiedzy dotyczącej anatomii i fizjologii, zarówno ze strony chłopców, jak i dziewcząt. Chłopcy pytają o ‘odpowiednią’ wielkość członka, większość z nich pod wpływem treści pornograficznych uważa, że ich członki są za małe, co skutkuje niechęcią do odbywania stosunków płciowych; dziewczęta z kolei pytają, czy to prawda, że nie można zajść w ciążę podczas miesiączki, i czy stosunki seksualne są zawsze bolesne.

KWESTIE ŚWIATOPOGLĄDOWE

Część pytań dotyczyła kwestii światopoglądowych – jak wskazują zadane na stronie pytania, młodzież nie ma dostępu do rzetelnej wiedzy, a przekazywane im informacje są nacechowane światopoglądowo. Młodzież pyta, czy masturbacja jest grzechem, jakie są jej konsekwencje, czy można to robić często i jak często, jak również czy masturbacja wpływa na możliwość i częstotliwość odbywania stosunków seksualnych.

Jeśli chodzi o płęć, to osobami najbardziej zainteresowanymi sferą Seksu były dziewczęta w wieku pomiędzy 16. a 18. rokiem życia, pochodzące z miast od 20 000 – 100 000 mieszkańców, i od 100 000 – 500 000 mieszkańców. Chłopców zainteresowanych tym obszarem było znacznie mniej, jednakowoż pytający są w tej samej grupie wiekowej i z podobnego rozkładu struktur miast w Polsce.

ANTYKONCEPCJA

W dziale Antykoncepcja dominują pytania dotyczące rozpoczynania współżycia przez nastolatki: wyboru metod antykoncepcji możliwych do zastosowania; antykoncepcji hormonalnej: jej bezpieczeństwa, działań ubocznych i skuteczności; problemów w trakcie stosowania tabletek – od kiedy działają, jakie najlepiej wybrać, co zrobić jak się zapomni tabletki; prezerwatyw – wyboru producenta, rozmiaru i skuteczności działania, wizyty w gabinecie ginekologicznym, konieczności wyrażenia przez rodziców zgody na badanie u lekarza i zapisanie antykoncepcji.

Tematyka i treść pytań potwierdzają duży deficyt wiedzy u młodzieży w zakresie działania różnych metod antykoncepcyjnych i prawidłowego ich stosowania. Młodzież pyta, czy założenie dwóch prezerwatyw na członka jest skuteczniejsze niż jedna, jak sprawdzić, czy prezerwatywa nie jest uszkodzona – czy można np. wlać do niej wodę i zobaczyć, czy prezerwatywa nie przecieka. Pojawiają się pytania o przechowywanie prezerwatyw, o jej rozmiary i skuteczność. Już bardzo młode dziewczyny: trzynasto- i czternastolatki pytają, czy jest możliwość uprawiania bezpiecznego seksu bez zabezpieczenia.

Dziewczęta chcą wiedzieć, od kiedy tabletki antykoncepcyjne działają, jakie dokładnie tabletki stosować i kto może im to powiedzieć. Podobnie jest, jeśli chodzi o wizytę u lekarza ginekologa; zainteresowane tematem dziewczyny pytają o możliwość wypisania recepty bez obecności rodzica.

Niestety, pokutują również mity odnośnie do zabezpieczeń przed niechcianą ciążą: pojawiają się pytania o to, czy spirytus salicylowy zabija plemniki, czy po odbyciu stosunku wystarczy się umyć, aby pozbyć się plemników z wnętrza ciała i czy istnieje dieta, która zapobiega ciąży.

Podobnie jak w kategorii Seks, najczęściej zadającymi osobami w obszarze Antykoncepcja były dziewczęta. Pochodzą najczęściej z miejscowości do 20 000 mieszkańców, jak również 20 000 – 100 000. Pytania o antykoncepcję zadają już dzieci mające mniej niż 12 lat. Zainteresowanych antykoncepcją mężczyzn, według raportu, jest garstka – najczęściej pytają o rozmiar prezerwatyw.

EMOCJE

Najmniej pytań pojawiło się w kategorii Emocje. Wśród tych zadanych, młodzież pyta, co świadczy o prawdziwym emocjonalnym zaangażowaniu, jak budować związek, jak sprawić, aby był on trwały, jak różnica wieku i oczekiwań wpływa/może wpływać na związek, a także jak wyznaczać własne granice.

Młodzież, a przede wszystkim dziewczęta, pytają o atrakcyjność fizyczną, kompleksy, o dobry moment na inicjację seksualną. Regularnie pojawiają się też pytania od osób z niepełnosprawnością; osób molestowanych seksualnie; a także tych, których partnerzy oglądają pornografię.

W tej kategorii, podobnie jak w przypadku działu Seks, bardzo często dziewczęta pytają, co mają zrobić, kiedy nie są gotowe na stosunek seksualny i czy wypada im odmówić partnerom; pytają jak rozpoznać, że dany moment jest właściwy na inicjację seksualną; jak również jak powinny zareagować, kiedy partnerzy proszą je o „dowód miłości”.

Poczucie atrakcyjności fizycznej, jak wskazuje raport, jest ważne tylko dla dziewcząt – pytają, co zrobić, że żeby zainteresować sobą płć odmienną, co zrobić, żeby się czuć bardziej atrakcyjną. Pytają, jak rozpoznać, że ich obiektowi uczuć zależy i jak same mogą pokazać chłopcom, że są zainteresowane romantyczną relacją.

Sporadycznie przychodzą pytania od chłopców mających doświadczenia seksualne ze swoimi starszymi kolegami – pytają, czy jest to normalne i czy nie powinno się takich zachowań leczyć.

Wśród osób, które zadały pytania w kategorii Emocje ponad 90% z nich to dziewczęta. Są najczęściej w wieku 13–15 lat i pochodzą z miejscowości do 20 000 mieszkańców, rzadziej to 16-18-latki pochodzące z miast 20 000 – 100 000 mieszkańców. Mężczyźni, którzy zadali pytania, mają więcej niż 18 lat i pochodzą z miast liczących od 20 000 do 100 000 mieszkańców.

Na podstawie statystyk i powtarzających się pytań, zadanych na stronie ampw.pl można zauważyć, że dziewczęta są zainteresowane poczuciem bezpieczeństwa: pytają o asertywność seksualną, chcą się jej uczyć. Ważne jest dla nich, aby wiedzieć, jak należy się zachować, kiedy nie chcą zachowań seksualnych; a także chcą pogłębić wiedzę z zakresu bezpieczeństwa w relacjach. Młodzieży brakuje elementarnej wiedzy o własnej fizjologii, antykoncepcji, zarówno dziewczętom, jak i chłopcom brakuje wiedzy o budowaniu relacji – pojawiają się pytania z obszaru emocji, o których nie potrafią rozmawiać. Pokutują mity dotyczące antykoncepcji i masturbacji.

Fundacja Promocji Zdrowia Seksualnego, przygotowując akcję Antykoncepcja Masz Prawo Wiedzieć postawiła sobie za cel dotarcie do 100 000 uczniów. Beneficjentów objętych programem było ponad 100 000 – na co wskazują statystyki użytkowników, odsłon i wyświetleń strony. Pytania zadawane bezpośrednio na stronie ampw.pl, jak również poprzez fanpage Fundacji Promocji Zdrowia Seksualnego i projektu Antykoncepcja Masz Prawo Wiedzieć, wskazują na wysokie zainteresowanie tematyką edukacji seksualnej.

Scenariusze lekcji z zakresu edukacji seksualnej trafiły do 10 000 nauczycieli z całej Polski, odbiorców „Głosu Nauczycielskiego” i Związku Nauczycielstwa Polskiego.

Obecnie Fundacja Promocji Zdrowia Seksualnego przygotowuje kolejne badania, tym razem z zakresu przemocy na tle seksualnym wśród młodzieży ponadgimnazjalnej i osób dorosłych.

WNIOSKI KOŃCOWE

Analiza materiału zebranego podczas realizacji projektu „Antykoncepcja Masz Prawo Wiedzieć”, pozwala na przedstawienie następujących wniosków końcowych.

1. Poziom wiedzy dotyczącej tak istotnego zagadnienia, jakim jest seksualność, jest zatrważająco niski. Młodzież zadaje pytania, które świadczą, iż zarówno rodzice, jak i szkoła nie przekazują młodym ludziom elementarnej wiedzy na temat różnych aspektów związanych z prawidłowym rozwojem psychoseksualnym.
2. Dom rodzinny nie jest miejscem, w którym młodzież uzyskuje rzetelną wiedzę o seksualności dostosowaną do swojego wieku. Rodzice nie są przygotowani do prowadzenia rozmów o dojrzewaniu seksualnym, co prowadzi do utraty przez nich wpływu na kształtowanie prawidłowych postaw ich dzieci w odniesieniu do seksualności. Socjalizacja seksualności i internalizacja norm seksualnych nie odbywają się w domu, lecz za pośrednictwem nowoczesnych mediów, w tym Internetu i telefonów komórkowych, co sprzyja kształtowaniu nieprawidłowych postaw.

Problematyka dojrzewania płciowego nie jest obecna w rozmowach rodziców z dziećmi lub ma charakter powierzchowny; tymczasem dom rodzinny powinien być podstawowym miejscem socjalizacji młodych ludzi. Efektem takiego stanu rzeczy może być podejmowanie zachowań ryzykownych, które mogą pociągnąć za sobą bardzo negatywne skutki, w tym zdrowotne.

3. Deficyt wiedzy na temat fizjologii seksualnej człowieka prezentowany przez młodych ludzi świadczy, iż lekcje WDŻ, które odbywają się w szkołach, są na bardzo niskim poziomie merytorycznym. Młodzież w dalszym ciągu nie otrzymuje w szkole wystarczających informacji na temat antykoncepcji, profilaktyki chorób przenoszonych drogą płciową, asertywności, ochrony przed przemocą seksualną. Postulujemy, podnoszenie jakości nauczania WDŻ, w tym obowiązujących programów, podręczników i pomocy dydaktycznych. Niezbędne jest podnoszenie kwalifikacji nauczycieli realizujących ten przedmiot oraz monitorowanie jakości przekazywanej wiedzy.
4. Liczba zadanych pytań dotyczących wieku inicjacji seksualnej świadczy o obniżaniu się granicy wiekowej pierwszych doświadczeń seksualnych oraz o wzroście udziału młodych osób podejmujących życie seksualne. Zatrważające jest zjawisko podejmowania aktywności seksualnej przez dzieci w wieku 11 lat.

5. Współczesne media starają się wypełniać deficyt edukacyjny młodzieży w zakresie seksualności i coraz częściej zastępują rodziców, jak również szkołę. Niezbędne jest podjęcie działań edukacyjnych w skali ogólnopolskiej, skierowanych do młodzieży mających na celu ograniczenie negatywnego oddziaływania nierzetelnych informacji dostępnych w Internecie. Wiedza dotycząca seksualności, dostępna w Internecie, jest często nieprawdziwa, pełna mitów i stereotypów, o ile nie jest przekazywana przez specjalistów.
6. Edukacja seksualna młodych ludzi oparta na nierealistycznych wzorcach prezentowanych w materiałach pornograficznych stwarza realne zagrożenia budowania relacji między płciami w oparciu o przemoc i wykorzystywanie seksualne.
7. Możliwość kontaktu ze specjalistami (lekarzami i psychologami zajmującymi się problematyką seksualną) za pośrednictwem Internetu daje młodzieży możliwość dostępu do rzetelnej i sprawdzonej wiedzy, niezależnie od miejsca zamieszkania, czy środowiska, z którego pochodzi. Szczególnie ważna jest to dla tej grupy nastolatków, którzy mają utrudniony dostęp do wiedzy o seksualności w szkole i w domu, a informacji poszukują u rówieśników lub na stronach pornograficznych.
8. Projekt „Antykoncepcja Masz Prawo Wiedzieć” Fundacji Promocji Zdrowia Seksualnego im. dr. Stanisława Kurkiewicza był ważnym przedsięwzięciem promującym zdrowie seksualne wśród nastolatków. Umożliwił młodym ludziom dostęp do rzetelnych informacji przekazywanych przez specjalistów dotyczących antykoncepcji, chorób przenoszonych drogą płciową, w tym HIV/AIDS, ochrony przed przemocą seksualną, oraz umiejętności wyznaczania granic.
9. Projekt „Antykoncepcja Masz Prawo Wiedzieć” Fundacji Promocji Zdrowia Seksualnego im. dr. Stanisława Kurkiewicza, oprócz funkcji edukacyjnej, pełnił rolę szeroko pojętej profilaktyki niezbędnej do zapobiegania negatywnym skutkom zbyt wczesnie rozpoczętej aktywności seksualnej (cięża młodocianych, zakażenia chorobami przenoszonymi drogą płciową) oraz prewencji przemocy seksualnej.

dr n. med. Andrzej Depko
Izabela Jąderek